

Olga Tokarczuk
– droga do Nobla

s. 3

Życzliwi
codziennie

s. 14

Gdzie w centrum
zaparkujesz pod
dachem

Zostawienie samochodu w centrum Wrocławia może być znacznie łatwiejsze, gdy uświadomisz sobie, że do dyspozycji kierowców jest osiem dużych parkingów podziemnych z ponad 2300 miejscami. Szukaj odpowiedzi w tym numerze.

/s. 6

CAŁE
MIASTO
W JEDNYM
MIEJSCU

wroclaw.pl

Bezpłatny Biuletyn Informacyjny Gminy Wrocław

listopad — grudzień 2019

Pierwszy rok prezydenta

Wspólna sprawa Wrocław

Z takim hasłem Jacek Sutryk stał do wyborów samorządowych. Dziś zdaje relację po roku kierowania miastem.

/s. 7-10

Zmień piec
– to się opłaca!

s. 5

Sylwestrowy Wrocław
Respect będzie hitem!

s. 15

Mija kolejny rok we Wrocławiu...

Ilu nas przybyło i jakie imiona najchętniej wrocławianie nadają swoim nowo narodzonym pociechom? Ile razy wypożyczyliśmy miejskie rowery, a ile razy powiedzieliśmy sobie „tak” w USC...? Oto niektóre wrocławskie liczby A.D. 2019. Robią wrażenie.

151,9 mln zł

Na tyle opiewają podpisane już umowy na budowę trasy tramwajowo-autobusowej na Nowy Dwór, jednej z dwóch ogromnych inwestycji tego typu w mieście.

641,6 tys.

Tyłu mieszkańców miał Wrocław wg stanu na 30 czerwca 2019 r.

1,6%

Taka była stopa bezrobocia we Wrocławiu wg stanu na 30 czerwca 2019 r.

1,4 mln

Liczba osób, które w tym roku odwiedziły zoo i Afrykarium. Wrocławskie oceanarium od początku jego istnienia widziało już 8 mln osób.

18 km

Tyle nowych dróg rowerowych oddano do użytku w tym roku we Wrocławiu, m.in. na ulicach Grabiszyńskiej, Piłsudskiego i pl. Społecznym.

1,6 mln

To liczba wypożyczeń, jaką zanotował już w tym roku Wrocławski Rower Miejski. I jest to nowy rekord.

26 902 mkw.

Tyle powierzchni zajmują łącznie wszystkie wybudowane i wyremontowane w bieżącym roku chodniki we Wrocławiu.

37,8 mln zł

To kwota, którą wyda w tym roku ZDiUM na remonty, wymiany, utrzymanie oraz konserwację torowisk tramwajowych.

50

To liczba nowych, niskopodłogowych i klimatyzowanych autobusów marki Mercedes, które wyjechały w tym roku na ulice Wrocławia.

30 mln zł

Taki jest roczny koszt utrzymania wrocławskiego Afrykarium.

8175

Tyłu nowych wrocławian przyszło na świat do listopada bieżącego roku.

235

Liczba projektów WBO, złożonych przez wrocławian w 2019 r.

2254

Tyle zasadzono nowych drzew w mieście.

530 tys.

Tyle osób odwiedziło Stadion Wrocław. W całym ubiegłym roku ta liczba wynosiła 425 tys.

80 tys.

Tyłu, w zaokrągleniu, młodych wrocławian poszło do przedszkoli oraz szkół podstawowych i średnich w roku szkolnym 2019/2020.

1411

Tyle ślubów zostało udzielonych przez 11 miesięcy tego roku w Urzędzie Stanu Cywilnego.

159

Tyle par zdecydowało się wypowiedzieć sakramentalne „tak” poza Urzędem Stanu Cywilnego, w różnych miejscach Wrocławia.

3803

To liczba kontroli, które przeprowadził do tej pory oddział Ekoprotrolu wrocławskiej straży miejskiej.

6675

Taka jest liczba studiujących w 2019 r. we Wrocławiu cudzoziemców.

W tym roku tłumnie obchodziliśmy Dzień bez Samochodu

Jak świętowaliśmy Dzień Niepodległości

Tysiące wrocławian wzięło udział w 18. Radosnej Paradzie Niepodległości oraz w uroczystości na pl. Wolności. Wrocławianie oglądali ceremonie wojskowe i podziwiali występy artystyczne.

– Niepodległość to przede wszystkim odpowiedzialność za losy naszego miasta i całego kraju. Proszę was, abyśmy dalej wspólnie dbali o Wrocław, o Polskę, każdego dnia manifestując naszą niepodległość – mówił tego dnia prezydent Wrocławia Jacek Sutryk.

We Wrocławskim Biegu Niepodległości na starcie stanęło 2636 biegaczy. Na mecie triumfował Roman Romanenko (Ukraina), przed Nelsonem Kipkogei (Kenia) i Emilem Dobrowolskim (Polska). Wśród pań zwyciężyła Nelly Jepchumba (Kenia), druga była Aleksandra Lisowska (Polska), a trzecia Mbatha Ruth Nundu (Kenia).

Wydawca: Gmina Wrocław / Agencja Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej SA

Więzienie nie tkwi na zewnątrz, ale jest w środku każdego z nas. Może jest tak, że nie umiemy bez niego żyć.
Olga Tokarczuk, „Prowadź swój pług przez kości umarłych”

Olgi Tokarczuk droga do Nobla

10 grudnia br. podczas ceremonii w Sztokholmie związana z naszym miastem Olga Tokarczuk odbierze Literacką Nagrodę Nobla – najważniejsze na świecie wyróżnienie, jakie może dostać pisarz. Jak po ogłoszeniu werdyktu witali ją wrocławianie? Od kiedy mieszka w naszym mieście? Jakie plany ma na najbliższą przyszłość?

Owacja na stojąco, 1400 osób w sali koncertowej Narodowego Forum Muzyki, zgromadzeni na placu Wolności czytelnicy – tak Wrocław przywitał Olę Tokarczuk podczas pierwszego „po Noblu” spotkania z czytelnikami w Polsce. Prezydent Wrocławia Jacek Sutryk wręczył jej klucz do bram miasta, a także drugi – do siedziby powołanej przez nią fundacji. Wrocławianie ruszyli do księgarni i bibliotek po książki noblistki. – Właśnie czekamy na kolejną dostawę, bo sprzedaliśmy już wszystko, co mieliśmy – mówi Marcelina Pawłowska z Tajnych Kompletów w Przejściu Garncarskim. Podobnie jest w wielu innych miejscach, a książki znikają także z bibliotek. – Trzeba je zamawiać, ponieważ zainteresowanie jest ogromne – powiedziała nam Agnieszka Gęsicka z MPB przy ul. Szewskiej.

„Kto może dzwonić do mnie ze Szwecji?”

Mieszkająca we Wrocławiu i pomieszkująca w Kotlinie Kłodzkiej Olga Tokarczuk jest znana i ceniona na całym świecie. Jej powieści zostały dotąd przetłumaczone na trzydzieści języków. Poza Noblem ma na koncie wiele innych prestiżowych nagród, np. jako pierwsza pisarka z Polski otrzymała Nagrodę Bookera, dwukrotnie została również laureatką Nagrody Literackiej „Nike”.

Ogłoszony 10 października br. werdykt Akademii Szwedzkiej zaskoczył pisarkę nie w domu na Krzykach, a na autostradzie w Niemczech, którą jechała na spotkanie autorskie. – Gdy zobaczyłam kierunkowy, pomyślałam: „Kto może dzwonić do mnie ze Szwecji?”. Chwilę później poczułam, że rośnie mi ciśnienie – opowiadała w NFM. Mówiła także m.in. o tym, że

wciąż jeszcze nie może uwierzyć w to, co się wydarzyło, i że gdy tylko zrobi się wokół niej spokojniej, wróci do pracy nad kolejną powieścią. Nowa książka pojawi się w księgarniach prawdopodobnie jesienią przyszłego roku.

Honorowa Obywatelka Wrocławia

W czerwcu br. podczas uroczystości w Starym Ratuszu pisarka odebrała najważniejsze wrocławskie wyróżnienie – Civitate Wratislaviensi Donatus.

– Stałam się honorową obywatelką jednego z najpiękniejszych, najważniejszych miast w Europie, miasta światowego i w świecie rozpoznawalnego – mówiła, odbierając tytuł. – To przywilej, że mogę tu żyć i pracować. Pisarka mieszka we Wrocławiu od 13 lat, jednak jej związek z naszym miastem trwa o wiele dłużej, bo zawsze – jak powiedziała – poruszała się „po zamaszystej orbicie wokół planety Wrocław”. Pierwszy raz była tu pod koniec lat sześćdziesiątych, jako 6-letnie dziecko. Uderzyła ją wtedy przerażająca pustka, efekt – jak wyjaśniła jej mama – wojennych zniszczeń.

„Wrocław to jedyne duże miasto, w którym mogłabym zamieszkać”

– Olga Tokarczuk, 2006 r.

– Dzisiaj we Wrocławiu nie ma już pustych miejsc pozostałych po usuniętych gruzach. To miasto po wojnie zostało ufundowane na wielkim historycznym paradoksie: obwołane twierdzą i skazane na zagładę przez swoich niemieckich obrońców zostało z miłością

FOT. UM WROCŁAWIA

ścią odbudowane rękami przybyszów, imigrantów, nowych osiedleńców – powiedziała, dodając, że historia i specyfika Wrocławia nieustannie ją fascynują i inspirują. Dziękując miastu za honorowy tytuł, pisarka powiedziała: – Traktuję go jako ogromny zaszczyt i jednocześnie pisarski obowiązek.

w Europie i na świecie instytucjom tego typu. Siedzibą fundacji po remoncie i koniecznej adaptacji, stanie się, przekazana na ten cel przez miasto willa Marii i Tymoteusza Karpowiczów przy ul. Krzyckiej 29. Inne dobre wieści są takie, że Wro-

claw otrzymał tytuł Miasta Literatury UNESCO (czytaj więcej na s. 14). – Bardzo się z tego cieszę – skomentowała ten fakt noblistka. – Być może dziwnie to zabrzmie w moich ustach, ale to naprawdę najbardziej niesamowite literackie tygodnie w historii Wrocławia.

Beata Turska

Wrocław dla pisarzy

Olga Tokarczuk postanowiła powołać we Wrocławiu fundację, która ma być miejscem spotkań autorów i tłumaczy z całego świata, ośrodkiem badawczym, intelektualnym oraz artystycznym, który – jak pisarka ma nadzieję – w przyszłości dorówna najlepszym

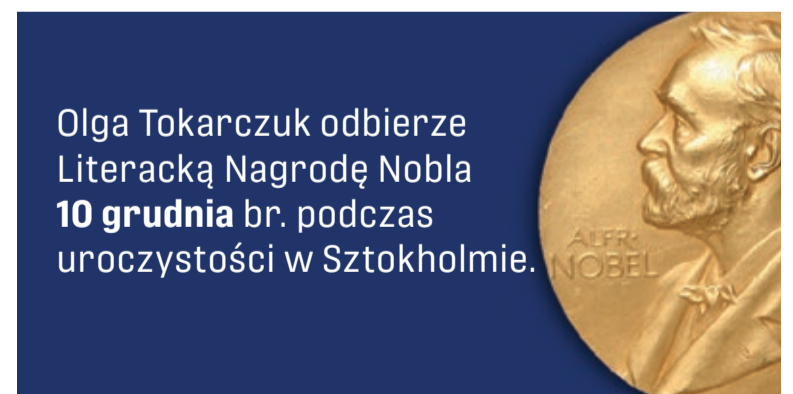
FOT. MAREK SZYBANEK

Willa Karpowiczów – niebawem siedziba fundacji Olgi Tokarczuk

FOT. UM WROCŁAWIA

Moment wręczenia Oldze Tokarczuk dyplomu Honorowego Obywatela Wrocławia

Olga Tokarczuk odbierze Literacką Nagrodę Nobla 10 grudnia br. podczas uroczystości w Sztokholmie.

Wszystko przemienie. Mądry Człowiek wie o tym od samego początku i niczego nie żałuje.
Olga Tokarczuk, „Prowadź swój pług przez kości umarłych”

Pomagajmy! Mamy to w genach

Wrocławscy studenci już po raz 9. biorą w swoje ręce ratowanie ludzkiego życia. Od 2 do 8 grudnia br. na czterech uczelniach będą organizowane akcje DKMS (dawcy komórek macierzystych szpiku). Wtedy każda osoba od 18. do 50. r.ż. będzie mogła się zarejestrować jako potencjalny dawca szpiku kostnego!

Wolontariusze będą w tych dniach (szczegóły na Instagramie: dajszpik_wroclaw) na uniwersytetach Przyrodniczym, Wrocławskim, Ekonomicznym i SWPS odpowiadać na wszelkie pytania i rejestrować chętnych. Do rejestracji wystarczy dowód osobisty. Pomożesz? Bo możesz! Masz to w genach!

Straż miejska pod nowym adresem

Od października br. straż miejska urzęduje, prowadzi szkolenia i doskonalili swoje umiejętności w nowej siedzibie przy ul. Na Grobli 14/16. Do niedawna działała pod tym adresem dyrekcja MPWiK. Obecnie jest tam całodobowy punkt przyjmowania interesantów, recepcja, poczekalnia oraz pomieszczenia, służące do prowadzenia przez strażników czynności w sprawach o wykroczenia.

– W dotychczasowej siedzibie przy ulicy Gwarnej nie było warunków, aby na spokojnie porozmawiać z osobą zgłaszającą potrzebę interwencji – wyjaśnia Waldemar Forysiak, rzecznik prasowy SM we Wrocławiu. – Tu każdy może na przykład dojechać samochodem i wygodnie zaparkować. Pokoje spotkań sprzyjają natomiast nieskrępowanej rozmowie ze strażnikami – dodaje rzecznik Forysiak.

Foodsharing we Wrocławiu

Już 20 społecznych lodówek z inicjatywy Foodsharing Wrocław oraz Fundacji WeżPomóż.pl stoi we Wrocławiu. Znajdują się na różnych osiedlach, tak by mieszkańcy mogli dzielić się jedzeniem w całym mieście.

względu na brak czasu, pomysłu lub systemu dobre jedzenie ląduje w koszu i działamy, by, poprzez odbiory, temu zapobiegać – mówi Agnieszka Maniewska z Foodsharing Wrocław.

Do lodówki można przynieść różne produkty. Muszą jednak mieć ważną datę przydatności do spożycia. Ciasta czy zupy powinny być zapakowane w jednorazowe, szczelne pojemniki z datą przygotowania i opisem. W jadalni nie należy natomiast zostawiać potraw z surowym mięsem czy jajami, otwartych konserw i słoików z przetworami. Zasady korzystania ze społecznej lodówki są umieszczone na jej drzwiach.

Gros wrocławskich lodówek społecznych firmuje Fundacja WeżPomóż.pl, założona przez Jana Piontkę, laureata plebiscytu 30 Kreatywnych Wrocławia z 2018 r. – Pomysł na społeczne lodówki zrodził się z tego, że widziałem, ile jedzenia się marnuje. Dzięki temu potrzebujący nie szukają w śmietnikach, tylko mogą przyjść i z pełną godnością wyjąć jedzenie z lodówki – wyjaśnia Jan Piontek.

– Ratujemy dobre jedzenie przed zmarnowaniem i budujemy poczucie odpowiedzialności za żywność. Staraliśmy się docierać do miejsc, gdzie ze

Zainteresowani postawieniem społecznej lodówki mogą skontaktować się z J. Piontkiem (508 101 016) lub z WeżPomóż.pl (przez stronę www). Wykaz społecznych lodówek z mapą – na www.wroclaw.pl/nie-marnuj.

Mieszkańcy pomogą miastu podejmować ważne decyzje

Czy na Psie Pole i kilka innych oddalonych od centrum osiedli powinny jeździć tramwaje? Może jednak lepszym rozwiązaniem jest autobus? Czy w mieście powinna powstać strefa czystego transportu? Urzędnicy zapytają o to około stu losowo wybranych wrocławian.

Jacek Sutryk: Wyniki panelu będą dla mnie wskazówką, w jakim kierunku ma zmierzać rozwój miasta

Panel obywatelski – czyli reprezentatywna, losowo wyłoniona grupa mieszkańców, która podejmuje decyzje dotyczące całej społeczności – przypomina trochę znaną z filmów amerykańską ławę przysięgłych: zanim ogłosi swoje rekomendacje, poznaje problem od podszewki, wysłuchuje opinii ekspertów oraz innych stron (np. ekspertów czy aktywistów), które są zainteresowane rozstrzygnięciem kwestii, dyskutuje, rozważa różne rozwiązania.

– mówi Jacek Sutryk, prezydent Wrocławia.

Pierwszy temat: transport

Najpierw paneliści zajmą się szybkim i czystym transportem – kwestią, która dotyczy wszystkich i jest niełatwa, bo z jednej strony lubimy przemieszczać się szybko, a z drugiej chcemy oddychać czystym powietrzem. Pogodzenie tych dwóch potrzeb jest jednym z największych wyzwań miasta.

Jak to przebiega?

Zaproszenie do panelu obywatelskiego otrzyma ok. 200 tys. wrocławian, spośród których w drodze losowania zostanie wyłoniona około stuosobowa grupa. W niej – osoby różnej płci i wie-

ku, o różnym poziomie wykształcenia, mieszkający w różnych częściach miasta, także ci, nieangażujący się dotąd w sprawy miasta. – Ta reprezentatywność jest kluczowa, bo gwarantuje, że zagadnienie będzie rozpatrzone z wielu punktów widzenia – podkreśla Krzysztof Ziental, kierownik Działu ds. Partycypacji Wydziału Partycypacji Społecznej UM Wrocławia.

Cała procedura – ogłoszenie konkursu dla organizacji pozarządowej, która przygotuje panel, dyskusja, głosowanie i publikacja rekomendacji – potrwa trzy kwartały. Wyniki panelu powinniśmy poznać ok. czerwca 2020 r.

Beata Turska

Wieści z NGO: Radę Kultury poznamy w marcu

Jeszcze w tym roku zostanie ogłoszony regulamin dla kandydatów do Rady Kultury.

Rada Kultury jako ciało doradcze będzie miała wpływ na strategiczne dla Wrocławia decyzje związane z kulturą. Wybory odbędą się 20 marca 2020 r. podczas Kongresu Kultury.

Rada powstanie z inicjatywy Grupy Kultura Wrocław – jednej z grup branżowych, uruchomionych w ramach „Strategii rozwoju współpracy miasta Wrocławia z organizacjami pozarządowymi na lata 2018-2022”.

Dlaczego stworzyliśmy Grupę i do czego potrzebna jest Rada oraz Kongres? Wychodzimy z założenia, że ludzie tworzący kulturę powinni mieć wpływ na politykę miasta w tym obszarze. Podczas otwartych, cyklicz-

nych spotkań staramy się zbudować wspólnotę i wypracować narzędzia partnerskiej debaty na temat kultury, angażującej artystów, organizatorów życia kulturalnego, przedstawicieli wrocławskich instytucji kultury, stowarzyszenia twórcze i organizacje pozarządowe. Robimy to, korzystając ze wsparcia prezydenta Jacka Sutryka

oraz w ścisłej współpracy z Urzędem Miejskim.

Więcej informacji na ten temat można znaleźć na www.kulturawroclaw.pl

Kostas Georgakopoulos,
szef Avant Art Festivalu,
organizator Grupy Kultura Wrocław

Człowiek, którego widzisz, nie dlatego istnieje, że go widzisz, ale dlatego, że on na ciebie patrzy.
Olga Tokarczuk, „Opowiadania bizardne”

330 milionów złotych na walkę ze smogiem

Nawet 20 tys. zł na likwidację pieca wraz z wymianą okien oraz roczne zwolnienie z czynszu w mieszkaniach komunalnych, których najemcy zlikwidują piec. Ponadto nawet 4 tys. zł rocznie dopłaty do rachunków i spotkania z doradcami energetycznymi na osiedlach.

Tak Wrocław zamierza walczyć ze smogiem. Do końca 2024 r. miasto przeznaczy 330 mln zł na działania związane z likwidacją pieców.

– Do końca 2024 roku zlikwidujemy wszystkie piece pozaklasowe w miejskim zasobie komunalnym. Miejscy zarządcy budynków komunalnych, czyli Zarząd Zasobu Komunalnego i Wrocławskie Mieszkania, otrzymają niezbędne wsparcie kadrowe i finansowe oraz będą mogli skorzystać z pomocy naszych jednostek zajmujących się inwestycjami. Intensyfikujemy pracę, wrzucamy drugi i kolejny bieg i w bojowym nastroju przystępujemy do realizacji zapisów uchwały antysmogowej. Wszystkie ręce na pokład – mówi Jacek Sutryk, prezydent Wrocławia, prezentując 14 listopada, w Dzień Czystego Powietrza, szeroki plan poprawy jakości powietrza w stolicy Dolnego Śląska.

Droga ku lepszemu

Z danych NIK oraz WIOŚ wynika, że we Wrocławiu z roku na rok spada liczba dni z przekroczeniami dopuszczalnych norm zanieczyszczenia powie-

trza. Jednak zgodnie z obowiązującą uchwałą antysmogową, przyjętą przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego we Wrocławiu, po 2024 r. nie powinny już funkcjonować piece pozaklasowe oraz piece najniższych klas (pierwszej i drugiej). Zaś do 2028 r. mają być usunięte, z nielicznymi wyjątkami, wszystkie piece na paliwa stałe.

Kawka plus od miasta – warto się pospieszyć

Aby zmobilizować mieszkańców do likwidacji pieców, Urząd Miejski opracował nowe zasady programu Kawka plus. Zamiast dotychczasowej dopłaty, wynoszącej do 70% kosztów wymiany pieca na ekologiczne źródło ciepła, dopłata obejmie całość ponoszonych kosztów.

Dodatkowo, zamiast wyznaczonego do tej pory limitu 12 tys. zł mieszkańcy będą mogli otrzymać nawet 15 tys. zł. Co istotne, atrakcyjność Kawki plus będzie malała wraz z upływem czasu. Dopłaty w tej wysokości będzie można otrzymać tylko do końca

2021 r. Później kwota będzie sukcesywnie się zmniejszać, także w 2024 r. wyniesie już tylko 8 tys. zł.

Termo Kawka może cię dotyczyć

Nowym pomysłem urzędników jest dodatkowe wsparcie dla tych, którzy w przeszłości, korzystając z odsłony rządowej lub miejskiej Kawki, sami zlikwidowali swoje piece lub zamierzają to zrobić teraz. Właśnie ci mieszkańcy, w ramach nowego programu Termo Kawka, mogą otrzymać dotację w wysokości nawet 5 tys. zł na 100% poniesionych kosztów – na wymianę starej, nieszczelnej stolarki okiennej. Program będzie obowiązywał w latach 2020–2024.

Nie opłacaj czynszu przez rok – legalnie!

Kolejną zachętą dla najemców lokali komunalnych, którzy sami zdecydowali się zlikwidować piec – jeśli ten nie będzie usuwany przez miejskich za-

rządców (ZZK, WM) – jest zawieszenie opłat czynszowych na rok.

Posłuchaj doradcy

Ważnym działaniem, wspierającym cały proces likwidacji kopciuchów, będzie praca doradców energetycznych. Poza punktem konsultacyjnym przy ul. Hubskiej 8–16, doradcy będą pracowali na wrocławskich osiedlach. Kontaktując się z zarządcami, uczestnicząc w spotkaniach wspólnot, będą pomagali mieszkańcom przejść przez proces wymiany pieca.

Więcej na www.zmienpiec.pl

Redakcja wroclaw.pl

ZGŁOŚ PALENIE ŚMIECIAMI

Straż Miejska: 986 (całodobowo) oraz 713 100 646 (7.00–14.00)

Wydział Środowiska i Rolnictwa UM: 71 799 67 00

www.wroclaw.pl/zglos-dym

Drony to wyczują

Cztery nowoczesne drony trafią „na służbę” do straży miejskiej do walki ze smogiem.

Specjalistyczne drony nie tylko namierzą dym z komina, ale i sprawdzą jego chemiczną zawartość. Taki sprzęt ułatwi walkę ze smogiem. Już teraz Ekopatrol wykonuje codziennie kilkadziesiąt kontroli pieców i jakości spalanych materiałów. Sypią się też mandaty. Na przykład, spalanie odpadów zielonych przez działkowca z ul. Bujwida kosztowało go 200 zł.

Na wielkie śmieci PSZOK

Odpadów szkodliwych i wielkogabarytowych można, i trzeba, skutecznie się pozbyć w Punkcie Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych.

We Wrocławiu działają dwa takie punkty, czyli popularne PSZOK-i: przy ul. Kazimierza Michalczyka 9 (pon.–pt.: 8.00–17.00, sob. 8.00–16.00) i przy ul. Janowskiej 51 (pon.–pt. 7.00–15.00). Można tam bezpłatnie dostarczyć np. papier i tekturę, tworzywa sztuczne, metale, szkło, odpady zielone z ogródków (maks. jednorazowo 6 worków o poj. 60–120 l), zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, oleje silnikowe, farby czy odpady remontowe i budowlane (jednorazowo do 200 l).

Zarówno transport, załadunek, jak i rozładunek odpadów w PSZOK-u leżą po stronie mieszkańców. Pracownicy punktów tylko wskażą miejsce, gdzie trzeba donieść śmieci, a także w którym pojemniku czy koszu je umieścić. Zapamiętaj, że odpady komunalne nie mogą pochodzić z prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej. To tylko twoje, domowe śmieci, które nie nadają się do tego, aby trafiły bezpośrednio do przydomowych, podwórkowych kontenerów.

Jesienią w parkach liście dla jeży (i nie tylko)

Wrocławskie jeże mogą spać spokojnie – bezpiecznie przezimują w kopczykach niezgrabionych liści, które pozostawiono dla nich we wrocławskich parkach. Kto jeszcze zyska na strefach bez grabienia?

Każdego roku w listopadzie rozpoczyna się we Wrocławiu wielkie grabienie parków i zieleńców. W tym roku też tak jest, jednak dzięki nowym zasadom, wprowadzonym przez Zarząd Zieleni Miejskiej, tworzone są enklawy, w których liście pozostaną.

– Strefy bez grabienia powstają w większości naszych 49 parków.

Są zbawienne nie tylko dla jeży, ale i dla bioróżnorodności w ogóle, co jest szczególnie ważne teraz, gdy zmienia się klimat – wyjaśnia Marek Szempliński z Zarządu Zieleni Miejskiej.

Co na tym skorzysta oprócz jeży? Pozostawione pod drzewami liście mają znaczenie dla całego parkowego mikrokosmosu: dają schronienie wielu małym zwierzętom, dla niektórych są pożywieniem, dla jeszcze innych pełną owadów stołówką. Korzystnie wpływają także na drzewa i wszystko, co rośnie w pobliżu, bo zapobiegają wysuszeniu gleby i użyźniają ją. Na strefach bez grabienia zyskujemy i my: dzięki takiemu rozwiązaniu nasze parki będą jeszcze bardziej tętnić życiem.

Liście nadal sprzątane są natomiast z parkowych ścieżek i chodników, by nikt się na nich nie pośliznął ani nie potknął o zakrytą przez nie przeszko-

dę. Wygrabiane są także z trawników, szczególnie tych intensywnie używanych (póki nie ma mrozu, trawa wciąż rośnie, a pozbawiona światła mogłaby chorować i gnić) i zbierane z powierzchni zbiorników wodnych, zwłaszcza tych niewielkich (to konieczne, ponieważ rozkładające się liście zużywają tlen potrzebny wodnym formom życia).

– Bezwzględnie usuwane są również liście porażone przez choroby, na przykład zarażone szrotówkiem kasztanowcowiaczkiem liście kasztanowca – dodaje Marek Szempliński.

Jeszcze jedna dobra wiadomość: z parków znikną wreszcie hałasujące i kurzące dmuchawy. ZZM podpisał z wykonawcami umowy, zobowiązujące ich do korzystania z tradycyjnych, nieuciążliwych narzędzi.

Beata Turska

Ludzie myślą, że żyją bardziej intensywnie niż zwierzęta, niż rośliny, a tym bardziej – niż rzeczy. Zwierzęta przeczują, że żyją bardziej intensywnie niż rośliny i rzeczy. Rośliny śnią, że żyją bardziej intensywnie niż rzeczy. A rzeczy trwają, i to trwanie jest bardziej życiem niż cokolwiek innego.

Olga Tokarczuk, „Prawiek i inne czasy”

W centrum miasta jest ponad 2300 miejsc parkingowych pod dachem

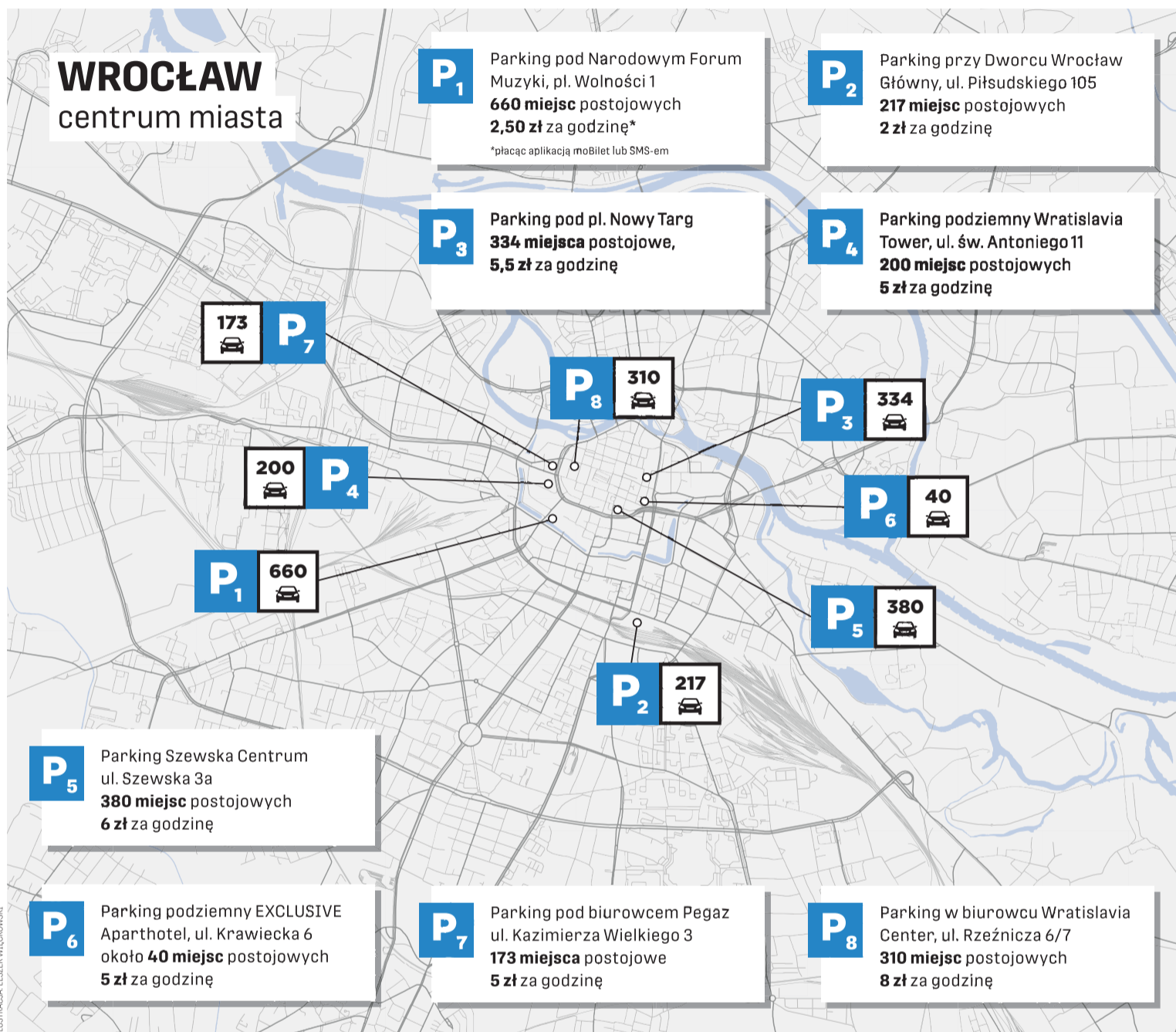
Wjechałeś do ścisłego centrum samochodem i trudno ci znaleźć miejsce parkingowe pod chmurką? Do dyspozycji kierowców jest jeszcze osiem dużych parkingów podziemnych, które oferują ponad 2300 miejsc.

Zbliża się wrocławski Jarmark Bożonarodzeniowy a to oznacza, szczególnie w weekendy, że każde miejsce parkingowe w centrum miasta będzie na wagę złota. Najwygodniej jest dojechać na jeden z kilkunastu parkingów typu park&ride, zlokalizowanych poza centrum, a dalszą podróż odbyć komunikacją miejską. Jednak jeśli już zdecydowaliśmy się wjechać autem w okolice Rynku i trudno znaleźć miejsce postojowe w strefie parkowania, to do dyspozycji kierowców jest jeszcze osiem dużych parkingów podziemnych. Zmieści się na nich ponad 2300 samochodów i zwykle są tam wolne miejsca.

Największy kubaturowy parking w centrum Wrocławia to ten pod pl. Wolności, w sąsiedztwie Narodowego Forum Muzyki. Pomieści 660 aut, a płatność za godzinę z aplikacją moBilet to koszt 2,5 zł. Po ponad 300 miejsc do parkowania oferują też parkingi pod pl. Nowy Targ, w Szewska Centrum oraz w biurowcu Wratislavia Center. Tam ceny wahają się od 5,5 zł do 8 zł za godzinę. Mniejsze parkingi kierowcy znajdują przy ul. św. Antoniego 11, w podziemiach biurowca Wratislavia Tower oraz w budynku Pegaz przy Kazimierza Wielkiego 3. Jest tam po około 200 miejsc postojowych. Kameralny, ale w bliskim sąsiedztwie Rynku, jest parking przy ul. Krawieckiej, mieści się w podziemiach Exclusive Aparthotelu. Nieco dalej, za to z dobrym dojazdem do ścisłego centrum, jest też parking pod Dworcem Wrocław Główny.

Ceny za postój są zróżnicowane, ale wszystkie parkingi proponują wiele promocji i upustów, jeśli zostawiamy auto na dłużej. Blisko 5000 miejsc postojowych oferują też galerie handlowe w centrum Wrocławia (Dominikańska, Renoma, Arkady Wrocławskie i Wrocławia).

Janusz Krzeszowski

Mapa podziemnych parkingów w ścisłym centrum

Wrocław buduje dwie ważne trasy tramwajowe

Trasa tramwajowa na Popowice i na Nowy Dwór. We Wrocławiu toczą się wyczekiwane od lat inwestycje komunikacyjne.

Pierwsza będzie liczyć 7 kilometrów i poprowadzi z pl. Orłąt Lwowskich na Nowy Dwór, druga biegnie na Popowice i połączy istniejące torowisko przy ul. Dmowskiego z trasą przy ul. Mileńskiej. Obie inwestycje pochłoną setki milionów złotych, a prace przy nich są już mocno zaawansowane.

Na budowie trasy tramwajowo-autobusowej na Nowy Dwór największe zmiany widać w rejonie pl. Orłąt

Lwowskich i wzdłuż magazynów PKP, między ulicą Robotniczą i Braniborską. Zniknął też stary wiadukt nad ul. Smolecką. Zastąpi go nowa, licząca ponad 20 metrów przeprawa. Na kolejny odcinek od Parku Biznesu do skrzyżowania ul. Strzegomskiej z Rogowską spółka Wrocławskie Inwestycje ogłosiła niedawno przetarg. Tramwajem na Nowy Dwór mamy pojechać do 2023 r. Bardziej na północ powstaje trasa tramwajowa przez Popowice. W tej

chwili najwięcej ekip budowlanych pracuje w rejonie wiaduktu kolejowego nad ul. Długą. To najtrudniejsza i najbardziej czasochłonna część tej inwestycji, realizowana w porozumieniu z PKP PLK.

Na początku listopada wykonawcy udało się zainstalować tymczasową przeprawę, po której przez najbliższe miesiące będą jeździć pociągi. Docelowo ma tam powstać przystanek kolejowy Wrocław Szczepin oraz węzeł przesiadkowy na komunikację miejską. Zakończenie inwestycji planowane jest na 2022 r. (Czytaj też www.wroclaw.pl)

Janusz Krzeszowski

Teren budowy trasy tramwajowej na Popowice

Granice są potrzebne ludziom jak powietrze. Bez granic, każdego rodzaju, nie wiedzielibyśmy, jak żyć; ani kim jesteśmy, ani co mamy do zrobienia. Granice są po to, aby nam pokazać, że istnieją rzeczy, których nie można przekroczyć.

Olga Tokarczuk, „Ostatnie historie”

Wrocław to nasz wspólny projekt

Rok temu rozpocząłem mój najważniejszy projekt w życiu – Projekt Wrocław. Chcąc być bardziej precyzyjnym, blisko 130 tys. mieszkańców naszego miasta zdecydowało, że powinienem go rozpocząć. Ten projekt to realizacja naszego wspólnego pomysłu na Wrocław. Wspólnego, bo nie tylko uzgadniałem go z wrocławiankami i wrocławianami podczas kampanii, ale wciąż to czynię. Z „uwspólniania” stworzyłem motyw przewodni mojej kadencji, nazywając Wrocław naszą wspólną sprawą.

Liczby i emocje

Podsumowanie minionego roku, jak przystało na socjologa, umieściłem do publicznej wiadomości na mojej stronie internetowej www.sutryk.pl. Jego niewielką część znajdują Państwo także w niniejszym biuletynie. I choć przywołały wydarzenia minionego roku częściowo, pokazując skalę pracy, którą wykonaliśmy, to nie oddamy tym najważniejszego: słów, emocji, uśmiechów, które towarzyszyły wszystkim naszym rozmowom. To one – za co Państwu bardzo dziękuję – sprawiają, że lepiej czuję Wrocław. I wiem, że dobrze zmieniamy nasze miasto.

Priorytet: transport

I to one właśnie utwierdzają mnie w tym przekonaniu, że dla nas wszystkich, dla podniesienia komfortu życia mają znaczenie szczególnie drobne inwestycje, które już zmieniają Wrocław na naszych osiedlach – remonty chodników, przestrzeni podwórkowych, nowe zieleńce i nowe place zabaw. Inwestujemy także w komunikację miejską. Budujemy 2 nowe linie tramwajowe, to skomplikowane i wymagające inwestycje, a zarazem niezwykle istotne dla rozwoju komunikacji. Do stycznia na ulice Wrocławia wyjedzie w sumie 80 nowych niskopodłogowych i klimatyzowanych autobusów. Na zrealizowanie wniosków z audytu torowisk przeznaczymy w sumie 200 mln zł, a naprawy realizowane są każdego dnia. To czasochłonny proces, nie chcemy bowiem sparaliżować miasta. Ale wszystko to ma nadać odpowiedni priorytet transportowi publicznemu.

Czyste powietrze dla miasta

Dzięki temu i dzięki konsekwentnie realizowanemu programowi wymiany pieców, chcemy jak najszybciej poprawić jakość powietrza we Wrocławiu. Także tutaj mówimy o procesie rozłożonym w czasie, szczególnie że bardzo zależy nam na kompleksowym podejściu do mieszkańców, podłączamy mieszkania do sieci ciepłowniczej, ale także remontujemy i odpowiednio

ocieplamy lokale, żeby tym samym oszczędzić na kosztach energii. Wydamy na ten cel w najbliższych latach znacznie ponad 300 mln zł.

Zdrowy Wrocław

Te twarde projekty, w połączeniu z zazielenianiem miasta i aktywnością Wrocławia w regionie – smog nie zna granic administracyjnych i musimy potraktować go jako wyzwanie regio-

nalne i krajowe – oraz z inwestycjami we wrocławskich seniorów i najmłodszych, prowadzą nas do hasła, które chciałbym, aby przyświecało całej mojej pierwszej kadencji: Zdrowy Wrocław! Zdrowi mieszkańcy, ale także zdrowy układ komunikacyjny i infrastrukturalny. Zdrowie jako efekt dobrej jakości życia, ale także profilaktyki i edukacji. Chcę te sprawy widzieć równolegle. Aby Wrocław zmieniać,

potrzebujemy siebie nawzajem. Chcę do tej wspólnej aktywności zachęcić, przypominając, jak ważne jest włączenie się Państwa w proces miastotwórczy. Poprzez wyrażanie opinii, ale także poprzez partycypację podatkową. Zdrowy Wrocław to Nasz Wrocław, miasto, za które wszyscy solidarnie odpowiadamy, ale też miasto, które premiuje zaangażowanych mieszkańców. Jako prezydent ciągle uczę się Wrocła-

wia. Martwiłbym się, gdyby było inaczej. Moimi nauczycielami jesteście Państwo. Za każde spotkanie, za każdą taką lekcję bardzo dziękuję.

Spotkajmy się we Wrocławiu!

Jacek Sutryk
Prezydent Wrocławia

Jacek Sutryk

Rok
w liczbach

2142

liczba spotkań
prezydenta Wrocławia

53 675

liczba osób, z którymi
spotkał się prezydent
Wrocławia

7187

liczba wydanych
wrocławskich wyprawek

16

liczba udzielonych
ślubów

13 215

liczba przejazdów
Taxi Senior

www.sutryk.pl

Cały Wrocław bliżej domu

Pierwszy rok w roli prezydenta Wrocławia był intensywny. Nowe projekty – duże i mniejsze, nowi ludzie, oczekiwania i zobowiązania, wiele spotkań i spraw, które wypełniły te 12 miesięcy. Zmieniamy miasto wspólnie każdego dnia, dbając o jego klimat i dobro każdego mieszkańca.

Listopad 2018

Złożenie ślubowania i objęcie urzędu Prezydenta Wrocławia

19 listopada 2018 r.

Zaprezentowanie 100 prac na 100 dni prezydentury

Tyle zadań zawierała lista najważniejszych prac, które sobie i swojemu zespołowi wyznaczył prezydent na pierwsze sto dni w ratuszu. Jedno z nich to Senior Taxi – darmowe przejazdy taksówką dla seniorów w wieku 75+.

FOT. UM WROCŁAWIA

Zaczynamy liczyć piece

Urząd zlecił badanie sposobu ogrzewania nieruchomości na terenie miasta. Wyniki pozwoliły precyzyjnie zaprojektować program wymiany pieców, a wszystko po to, aby poprawić jakość powietrza w mieście

Grudzień 2018

Pierwsza zagraniczna wizyta

Partnerskie miasto Lwów to miejsce pierwszej wizyty zagranicznej nowego prezydenta.

Budżet na 2019 r.

Przedłożony Radzie Miejskiej budżet zawierał poprawki prezydenta w zakresie większych środków na transport, poprawę jakości powietrza, remonty mieszkań komunalnych.

Wrocław nie strzela

Prezydent podtrzymał tradycję sylwestra na Rynku bez fajerwerków. Nie pojawią się one też na żadnym wydarzeniu organizowanym przez miasto.

Lipiec 2019

FOT. UM WROCŁAWIA

Czyściej w centrum – mycie Rynku

Dwa razy więcej dróg i cztery razy częściej są sprzątane ulice. Od wakacji myciem został także objęty Rynek.

Koniec wakacyjnych rozkładów jazdy

Kolejny etap poprawy ofert MPK. Prezydent zdecydował o odchodzeniu od wakacyjnego rozkładu jazdy komunikacji miejskiej, w kierunku jednakowej częstotliwości kursowania MPK przez cały rok.

Batumi miastem partnerskim Wrocławia

Nowym miastem partnerskim Wrocławia zostało gruzińskie Batumi.

Czerwiec 2019

FOT. MPWiK

Olga Tokarczuk Honorowym Obywatelem

Tytuł został nadany 24 czerwca podczas uroczystej sesji Rady Miejskiej w dniu Święta Wrocławia.

Program „Złap deszcz”

Zachęta dla mieszkańców Wrocławia do efektywnego gospodarowania wodą opadową w mieszkaniach i domach na terenie miasta.

Absolutorium

Rada Miejska przyjęła Raport o stanie gminy i zatwierdziła sprawozdanie finansowe

Maj 2019

Start budowy tramwaju na Popowice

Nowa trasa tramwajowa o długości prawie 4 km. Ruszyły pierwsze prace przy wiadukcie kolejowym nad ul. Długą.

Sierpień 2019

Większy fundusz osiedlowy – 40 mln zł

O tym, na jakie inwestycje zostaną przeznaczone pieniądze w ramach FO, zdecydują poszczególne rady osiedli, które zgodnie z zapowiedzią prezydenta zyskały większe kompetencje.

Więcej kamer i pieniędzy na bezpieczeństwo

30 nowych kamer monitoringu miejskiego m.in. na pętli Leśnica, na Psim Polu oraz w parku Szczytnickim.

FOT. UM WROCŁAWIA

Start budowy trasy tramwajowo-autobusowej

To największa inwestycja komunikacyjna miasta od czasu otwarcia linii tramwajowej do Leśnicy.

Wrzesień 2019

Kampania #czasnabuspas

Kampania informacyjna o efektach wprowadzenia buspasów na ulicach: Grabiszyńskiej, Krakowskiej i Podwalu. Dzięki nim każdy pasażer oszczędza kilkadziesiąt minut tygodniowo na dojazdy do pracy czy szkoły.

Otwarcie nowego przedszkola na Zakrzowie

W nowym budynku przy ul. gen. Leopolda Okulickiego powstało przedszkole z pełnym zapleczem i placem zabaw. To 200 nowych miejsc dla dzieci.

FOT. UM WROCŁAWIA

Październik 2019

50 nowych autobusów na ulicach Wrocławia

Mercedesy Citaro 2 to autobusy w pełni niskopodłogowe, klimatyzowane, spełniające najostrejsze normy emisji spalin EURO 6.

I rok prezydentury

354 dni

17 listopada 2019

II rok prezydentury

III rok pr...

– zmieniamy go wspólnie

Styczeń 2019

Wrocławska Wyprawa

Dzieci urodzone we Wrocławiu witane są wyprawką, zawierającą przydatne maluszkom gadżety oraz kartę Miejskiej Biblioteki Publicznej.

Wsparcie na Starcie

Dodatkowe, jednorazowe wsparcie w kwocie 2000 zł na każde dziecko to swoiste „becikowe” dla rodziców, którym urodziły się albo zostały przez nich adoptowane co najmniej bliźniaki.

Lekcje wychowawcze przeciwko mowie nienawiści

Rada Miejska Wrocławia jednogłośnie przyjęła apel prezydenta przeciw mowie nienawiści po tragicznej śmierci prezydenta Gdańska Pawła Adamowicza. Specjalne lekcje wychowawcze przeprowadzono we wrocławskich szkołach.

Luty 2019

Usprawnienie komunikacji miejskiej

To zapowiedź dodatkowych kursów niektórych linii autobusowych, wydzielania nowych buspasów oraz wyłączenie sygnalizacji świetlnej w zbędnych miejscach. Dodatkowo – po przeprowadzonym, specjalnym audycie – wprowadzenie planu naprawy torowisk.

Powołanie doradcy ds. tolerancji i przeciwdziałania ksenofobii

Został nim Bartłomiej Ciążyński – prawnik, wiceprzewodniczący Rady Miejskiej. Do jego zadań należą m.in. współpraca z NGO, służbami mundurowymi oraz promowanie tolerancji i otwartości.

Adopcja Wrocka

Szczęśliwy finał historii kota porzuconego na dworcu PKS, którego przygarnął prezydent. Kot zamieszkał w ratuszu, a wrocławianie nadali mu imię Wrockek.

Kwiecień 2019

Trzeci Kongres NGO

Okazja do rozmowy i wymiany doświadczeń z udziałem ponad 400 przedstawicieli wrocławskiego III sektora. Motyw przewodni – 30-lecie działania organizacji społecznych w wolnej Polsce.

Strajk nauczycieli – wsparcie miasta

23 jednostki i spółki miejskie, partnerzy społeczni – w tym kluby sportowe – przygotowały ofertę dla dzieci i młodzieży na czas strajku w szkołach i przedszkolach.

Start kampanii #WROCLAWNIEMARNUJE

Zapowiedź ograniczenia plastiku m.in. na imprezach organizowanych przez instytucje miejskie. Duża kampania informacyjna i edukacyjna.

Porządki z nielegalnym parkowaniem

Walka z nielegalnym parkowaniem i częstsze patrole miejskich strażników.

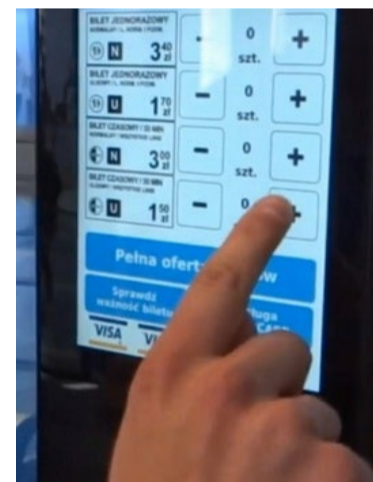
Marzec 2019

Powołanie pełnomocnika ds. mieszkańców pochodzenia ukraińskiego

Została nim Olga Chrebor, która od lat zajmuje się społecznością ukraińską we Wrocławiu. Pełnomocnictwo to odpowiedź miasta na licznych migrantów z Ukrainy.

Jeden bilet na wszystkie linie

Znikną bilety jednorazowe na linie pospieszne, nocne oraz podmiejskie. Zastąpi je jeden bilet jednorazowy na wszystkie linie. Prościej i taniej w taryfie MPK od 1 września 2019 r.

Listopad 2019

Nowa siedziba straży miejskiej

Strażnicy miejscy przeprowadzają ponad 100 tys. interwencji rocznie. W nowej siedzibie przy ul. Na Grobli mają lepsze warunki do przyjmowania interesantów, prowadzenia szkoleń. Działa tu także całonocny Punkt Przyjmowania Interesantów. W czerwcu uruchomiliśmy także całonocny posterunek służb w Sukiennicach na Rynku.

Nowy program antysmogowy

Do 2024 r. miasto przeznaczy 330 mln zł na działania związane z likwidacją pieców. Nawet 20 tys. zł na likwidację pieca wraz z wymianą okien oraz nawet

dwuletnie zwolnienie z czynszu w mieszkaniach komunalnych. Ponadto nawet 4 tys. zł rocznie dopłaty do rachunków i spotkania z doradcami energetycznymi na osiedlach. To tylko część programu #Wrocławbezsмоgu

Wrocław Miastem Literatury UNESCO

Wrocław, dzięki pozytywnemu rozpatrzeniu aplikacji Wrocławskiego Domu Literatury, dołączył do sieci Miast Kreatywnych UNESCO.

Wrocław wciąż nie jest miastem skończonym – „zawiazanym na kokardkę”. I Wrocław takim miastem nigdy nie będzie, zawsze znajdzie się coś, co będziemy mogli usprawnić, polepszyć, zmienić.

Dowiedz się więcej na www.sutryk.pl

Jacek Sutryk
Prezydent Wrocławia

Prezydentury

IV rok prezydentury

V rok prezydentury

1826 dni

Transport publiczny

Mimo że już teraz 59% ruchu w mieście to inne niż samochody środki komunikacji i tak do Wrocławia każdego dnia wjeżdża ok. 240 tys. aut. Musimy zatrzymać ten trend. Dlatego otwieramy dekadę ogromnych inwestycji w transport publiczny. W ciągu czterech lat wydamy na ten cel 1,3 mld zł:

■ w przyszłym roku na nasze ulice wyjedzie 40 nowych autobusów, w tym 10 elektrycznych

■ w kolejnych latach następnych 60 nowych autobusów, 49 nowych tramwajów, 50 składów zmodernizujemy

■ poprawiamy też stan torowisk: przeprowadziliśmy audyt i sukcesywnie zwiększamy środki na prace torowe

■ od przyszłego roku na remonty i bieżące utrzymanie torowisk będziemy wydawali 80 mln złotych

■ równolegle budujemy dwie nowe trasy tramwajowe: do 2022 r. powstanie trasa na Popowicach, a do 2023 r. trasa tramwajowo-autobusowa na Nowy Dwór

■ w przyszłym roku przeprowadzimy także Panel Obywatelski, w którym to wrocławianie podpowiedzą nam, gdzie

i jakiego typu korytarze transportowe powinny powstać (czytaj też s. 4)

■ projektujemy nowy buspas na Krzywoustego (dla 13 linii autobusowych), który będzie dodatkową, nową jezdnią.

To tylko kilka z wielu inwestycji, które zrealizujemy. Z komunikacji miejskiej korzysta we Wrocławiu 207 mln pasażerów rocznie, pół miliona każdego dnia. Jestem przekonany, że ta liczba – dzięki kolejnym inwestycjom w tabor i torowiska – będzie wzrastać.

Wrocław bez smogu

Na likwidację pieców we Wrocławiu w latach 2020-2024 przeznaczymy 330 mln zł. Dzięki tym środkom mieszkańcy mogą otrzymać nawet 20 tys. zł na likwidację pieca wraz z wymianą okien. Do tego planujemy ulgi i zwolnienia z czynszu dla najemców lokali komunalnych, którzy sami pozbędą się swojego pieca. Włączamy kolejny bieg w walce o czyste powietrze: do końca 2024 r. kopcuchy znik-

ną ze wszystkich mieszkań w zasobie miejskim! Wsparzymy, zarówno informacyjnie, jak i finansowo każdego, kto w najbliższych latach zdecyduje się wymienić piec.

Osoby najuboższe mogą natomiast liczyć na dopłaty do rachunków po wymianie swojego źródła ogrzewania. (Czytaj też n. s. 5)

Bezpieczny Wrocław

Kontynuujemy program wspierania straży miejskiej i bezpiecznych osiedli.

Zadbamy o bezpieczeństwo w ruchu drogowym i pieszym.

Dzięki dodatkowym środkom już w tym roku zwiększyliśmy liczbę osiedlowych patroli. Straż otrzymała nową siedzibę, a w Rynku znów działa całodobowy posterunek służb. A to dopiero początek.

W przyszłym roku ruszą rowerowe i wodne patrole straży miejskiej, a w nowej głównej siedzibie naszych mundurowych uruchomimy kolejne funkcjonalności. Wszystko po to, by było jeszcze bezpieczniej.

Ale bezpieczeństwo należy rozumieć szerzej – także jako m.in. ochronę przed wielką wodą. Dlatego w najbliższych latach MPWiK wyda aż pół

miliarda złotych na poprawę jakości dostaw wody do picia, kanalizację, bezpieczeństwo i adaptację do zmian klimatu.

Wrocław to miasto szczególnie doświadczone skutkami powodzi, a przecież jednym z efektów zmian klimatycznych są gwałtowne ulewę. Musimy temu przeciwdziałać, dlatego przygotowaliśmy plan inwestycji w ochronę miasta przed podtopieniami.

Rozpoczynamy budowę czterech zbiorników retencyjnych na wodę deszczową w Porcie Południowym. Wydamy na to niemal 80 mln złotych. W przyszłym roku rusza budowa. Wydamy również prawie 60 mln złotych na budowę kanalizacji deszczowej przy inwestycjach drogowych.

Razem z policją analizujemy miejsca, gdzie dochodzi do wypadków śmiertelnych. Zdecydowana większość

z nich wydarza się na głównych arteriach komunikacyjnych, zwłaszcza przy jezdniach, mających więcej niż jeden pas ruchu w danym kierunku oraz z długimi odcinkami pomiędzy poszczególnymi skrzyżowaniami. To właśnie na takich drogach kierowcy najczęściej się rozpędzają i nie zachowują należytej ostrożności, zbliżając się do przejść dla pieszych.

Dlatego chcę skupić się na bezpieczeństwie na tego typu trasach. W pierwszym rządzie chcemy zająć się ulicą Legnicką, gdzie tylko w tym roku doszło do trzech wypadków śmiertelnych.

Chcemy także poprawić bezpieczeństwo m.in. na Armii Krajowej i Wyszyńskiego. Na początku 2020 r. status drogi krajowej nr 98 zostanie zdjęty ze szlaku ulic: Wyścigowej – Ślężnej – Dyrekcyjnej – Pułaskiego – pl. Grunwaldzki – Kochanowskiego – Brücknera – Jana III Sobieskiego. Pozwoli nam to lepiej zarządzać bezpieczeństwem na tych ważnych ulicach.

W 2020 r. skorygujemy program sygnalizacji świetlnej, m.in. w rejonie skrzyżowania ul. Małopanewskiej z Rysią. Skorygujemy przebieg tras rowerowych w rejonie pl. Jana Pawła II, prowadząc je poza jezdnią.

Przy nowych inwestycjach poprawi się bezpieczeństwo przy przejściach koło wiaduktów kolejowych. Doświetlimy kolejne przejścia dla pieszych.

Co zamierzamy zrobić:

- w 2020 r. wybudować przejście dla pieszych z sygnalizacją na wysokości skrzyżowania z ulicą Młodych Techników
- skorygować program sygnalizacji świetlnej w rejonie skrzyżowania z ulicą Małopanewską/Rysią, stosując mechanizm all-red z detekcją nadmiernej prędkości pojazdów
- skorygować przebieg tras rowerowych w rejonie placu Jana Pawła II (rozwijając projekt WBO), prowadząc je poza jezdnią
- wraz z kolejnymi inwestycjami w rejonie wiaduktów kolejowych, wyznaczyć nowy przystanek i przejścia z sygnalizacją.

Płać podatki we Wrocławiu i korzystaj z miasta za darmo

„Płacąc podatki we Wrocławiu, zyskujesz i Ty, i miasto, w którym mieszkasz”. Tym prostym, ale także prawdziwym hasłem zachęcamy wrocławian do skorzystania z nowej akcji promocyjnej w ramach miejskiego programu „Nasz Wrocław”. Sprawdź, jak skorzystać z darmowych wejść do wrocławskich instytucji.

Program „Nasz Wrocław” to kontynuacja UrbanCard Premium, działającego od 2014 r. W lipcu br. uruchomiono nową odsłonę projektu, w której skupiono się na wykorzystaniu aplikacji mobilnej i ograniczono konieczność używania kart plastikowych.

Program oferuje korzyści dla osób rozliczających się z podatku dochodowego we Wrocławiu. Oferta obejmuje zniżki u ponad 50 partnerów, w dziedzinie m.in. kultury, sztuki, sportu, rozrywki czy edukacji, w wysokości od 10% do 50%.

Nowa akcja promocyjna

Nasz Wrocław 365 to darmowe wejścia do popularnych wrocławskich atrakcji. W ramach pierwszej edycji akcji swoją ofertę w formie kuponów udostępniło 5 partnerów:

- **Aquapark** – 2-godzinne wejście do strefy rekreacji dla osoby dorosłej,
- **Zoo Wrocław** – bilet normalny dla osoby dorosłej,
- **Hydropolis** – bilet normalny dla osoby dorosłej,
- **WKS Śląsk Wrocław** – bilet na mecz piłkarski dla osoby dorosłej (sektor rodzinny),
- **Wrocławski Tor Wyścigów Konnych Partynice** – jednorazowa jazda konna.

To pierwsza edycja akcji, w ramach której kupony będą ważne do 17 listopada 2020 r. Po tej dacie uczestnicy akcji otrzymają nowe kupony. Lista partnerów akcji specjalnej „Nasz Wrocław 365” w kolejnych latach może się zmieniać.

Kto może skorzystać?

– Program „Nasz Wrocław” jest otwarty na wszystkich mieszkańców Wrocławia, którzy jednocześnie płacą tu podatek dochodowy – wyjaśnia Marzena Berezowska, dyrektor Wydziału

Podatków i Opłat Urzędu Miejskiego. – Zachęcamy tych mieszkańców, którzy korzystają z usług miejskich, a nie płacą tu jeszcze podatków, do ich opłacania w naszym mieście – dodaje.

Aby wziąć udział w akcji „Nasz Wrocław 365”, należy mieć aktywne konto w systemie, które nie jest przypisane do konta rodzica – z promocji korzystają więc tylko osoby pełnoletnie.

Jeżeli nie korzystacie jeszcze z programu „Nasz Wrocław” – wystarczy się zarejestrować na stronie internetowej lub w aplikacji Nasz Wrocław.

Nasz Wrocław dla seniorów

Seniorzy, którzy chcą dołączyć do programu „Nasz Wrocław”, a mają ograniczone możliwości dostępu do internetu, mogą skorzystać z pomocy urzędników. Wystarczy zgłosić się do Centrum Obsługi Podatnika przy ul. Kotlarskiej 41 lub Wydziału Podatku i Opłat przy ul. Bogusławskiego 8/10, pok. 105. Tutaj pracownicy urzędu pomogą w dopełnieniu wszystkich formalności.

Najważniejsze zasady akcji

- Kupony otrzymują tylko pełnoletni uczestnicy programu „Nasz Wrocław”, mający konto niepowiązane z kontem rodzica.
- Nieważne, czy jesteś już uczestnikiem programu „Nasz Wrocław” czy dopiero się zarejestrujesz – Twoje kupony na darmowe wejścia mają stałą datę ważności i wygasają 17 listopada 2020 r.
- W obecnej edycji akcji promocyjnej bierze udział 5 partnerów.
- Otrzymujesz 5 kuponów do wykorzystania na darmowe wejścia u partnerów.
- W momencie skorzystania z kuponu u partnera, ponowne skorzystanie z darmowego wejścia u partnera będzie możliwe za rok.

Jak skorzystać z

-

1 Zarejestruj się w miejskim programie Nasz Wrocław w aplikacji lub na stronie: www.wroclaw.pl/nasz-wroclaw
- 2**

Udaj się do jednego z 5 partnerów akcji Nasz Wrocław 365.

-

3 Przed zakupem biletu w kasie poinformuj, że chcesz skorzystać z darmowego wejścia w ramach akcji Nasz Wrocław 365.
- 4**

Pracownik partnera zweryfikuje twoją tożsamość. Nie zapomnij zabrać ze sobą dokumentu z numerem PESEL.

-

5 Płacąc podatki we Wrocławiu zyskujesz i Ty, i miasto, w którym mieszkasz.

ILUSTRACJA: LESZEK WIECZNIK

Odwiedź Afrykarium. Świętuje 5-lecie

Wrocławskie oceanarium, które świętuje w tym roku swoje 5. urodziny, jest tą atrakcją, którą zwiedzisz, wykorzystując kupon w programie „Nasz Wrocław”. A jest tam naprawdę co podziwiać! Przekonało się o tym już 8 milionów osób!

Afrykarium w naszym zoo to taka Afryka w pigułce. Mieszkają w nim zwierzęta, żyjące w różnych środowiskach

tęgo kontynentu: na sawannie, w lasach deszczowych nad rzeką Kongo, w jeziorach Tanganika i Malawi, w Nilu i na rafie koralowej w Morzu Czerwonym. To niezła frajda stanąć oko w oko z rekinem albo ogromną płaszczką, sprawdzić, co pod wodą robią hipopotamy i poznać wiele innych stworzeń, w tym tak niezwykłych, jak dikdiki – antylopy wielkości kota czy

sorkonosy – malutkie ssaki z pyszczkiem, który wygląda jak trąba.

Każda wizyta w Afrykarium jest inna od poprzedniej, bo wciąż pojawiają się nowi mieszkańcy, którzy przyjeżdżają do Wrocławia z innych ogrodów albo – jak np. kotiki, manaty czy 50 pingwinów przyłaskowych – przychodzą na świat w naszym mieście.

Mówić do kogoś, kto nie rozumie, to próbować otworzyć zamek żdźbłem trawy, to kroić chleb gałązką bazylii, wkręcać żarówkę w ptasie gniazdo, wkładać dyskietkę między dwa kamienie. Daremnie.

Olga Tokarczuk, „Anna In w grobowcach świata”

OŁBIN

Teren do zabaw i rekreacji przy ul. Prusa

Siłownie terenowe dla seniorów i młodzieży, plac zabaw oraz tor dla rolkarzy, ławeczki i zieleń – na Ołbinie powstanie miejsce rekreacji, które nikogo nie wyklucza.

Teren rekreacyjny zostanie wybudowany przy Szkole Podstawowej nr 107 przy ul. Prusa 64. Powstanie w ramach projektu, zgłoszonego do Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego 2018. Został pomyślany tak, by mogli się nim cieszyć wszyscy, także osoby poruszające się na wózkach lub o kulach, rodzice z wózkami dziecięcymi i seniorzy.

Dla zabawy

Na placu znajdzie się m.in. wielofunkcyjna zadaszona konstrukcja z podestami, zjeżdżalniami i drabinkami. Będą także dwie huśtawki typu „bocianie gniazdo”, bujaki i urządzenia, dostępne dla dzieci z niepełnosprawnościami: łukowa huśtawka, z której mogą korzystać maluchy na wózkach, i dwuosobowa karuzela integracyjna.

Dla zdrowia i relaksu

Przy Prusa powstaną także dwie zewnętrzne siłownie. Pierwsza dla seniorów (z części mogą korzystać również osoby z niepełnosprawnościami), z urządzeniami do trenowania różnych partii mięśni, m.in. stepperem, twisterem, sztangami do wyciskania na leżąco. Druga – dla młodzieży, z ławeczkami do ćwiczeń, poręczami, drabinkami, kołami gimnastycznymi i drążkami do podciągania. Oczywiście nie zabraknie również ławek, na których można odpocząć, porozmawiać ze znajomymi.

Dla sportu

Kolejna atrakcja: 60-metrowy tor do jazdy na rolkach, wrotkach i desce, przeznaczony dla tych, którzy potrafią już jeździć, i dla tych, którzy chcą się tego nauczyć w bezpiecznych warunkach.

– Projekt całego terenu jest już gotowy, a niedługo rozstrzygniemy przetarg na wykonanie prac. W połowie maja przyszłego roku wszystko powinno być gotowe – mówi Urszula Badura, dyrektor Zarządu Inwestycji Miejskich.

Przygotowanie terenu będzie wymagało m.in. usunięcia starego asfaltu

Ten teren przy ulicy Prusa zmieni się nie do poznania

i wyrównania terenu. Działka jest otoczona starymi drzewami, ale przybędą jeszcze dwie brzozy, kępy traw ozdobnych i trawniki.

Warto głosować w WBO

– Bardzo się cieszę, że ten projekt powstanie, zwłaszcza że ja też na niego głosowałam – mówi Estera Szumilak, która mieszka w pobliżu od 10 lat.

Wraz z córką najbardziej czeka na tor dla rolkarzy, ale podoba jej się także to, że okolica szkoły stanie się bardziej zadbane i że powstanie miejsce, które będzie integrować ludzi w każdym wieku, niezależnie od ich stanu zdrowia. – W okolicy mieszka sporo starszych osób i mam wrażenie, że są nieco na uboczu. Tu może się to zmienić – podkreśla mieszkanka Ołbina.

Estera Szumilak: Bardzo się cieszę, że ten projekt powstanie, zwłaszcza że ja też na niego głosowałam

KRZYKI

Wielofunkcyjny obiekt sportowy przy Raclawickiej

Już na przełomie lat 2021/2022 na wrocławskich Krzykach zostanie oddany do użytku nowy obiekt, który umożliwi uprawianie wielu dyscyplin sportowych, wraz z zapleczem socjalno-administracyjnym i rekreacyjnym.

Dwukondygnacyjna hala sportowa z widownią, która pomieści 600 kibiców, zajmie miejsce nieużywanych od lat odkrytych basenów przy ul. Raclawickiej 62. Przy hali ma powstać także boisko treningowe do piłki nożnej, orlik (boisko), parking dla 63 samochodów, drogi dojazdowe wraz z chodnikami – do podbudowy których zostanie użyty gruz z rozbiórki starej żelbetowej niecki basenu. Powstaną skwery z kwietnikami i ławkami. Teren zostanie obsadzony drzewami i krzewami.

Do treningów i zawodów

Nowy obiekt przy Raclawickiej będzie przystosowany przede wszystkim do uprawiania boksu, dżudo, zapasów i podnoszenia ciężarów. Znajdą się tam m.in. pomosty do podnoszenia ciężarów i dla zapaśników, dwa ringi, które można łatwo montować i demontować (jeden treningowy, a drugi do walk mi-

W ciągu trzech lat po zarośniętych starych basenach na Krzykach nie będzie śladu

strzowskich), worki i gruszki bokserkie, maty dla dżudoków i zapaśników, zamontowane liny do wspinania.

Elastyczna przestrzeń

Powierzchnie przeznaczone dla różnych dyscyplin zostaną rozdzielone przesuwными ściankami działowymi – takie rozwiązanie umożliwi zamykanie i otwieranie przestrzeni, np. powiększanie jej podczas zawodów. Budynek będzie miał przeszkloną elewację, dzięki czemu w środku będzie jasno. Osoby, które poruszają się na wózkach, dostaną się na I piętro dzięki windzie. Znajdą się tam też sale do gry w tenisa stołowego i bilard, sanitariaty z natryskami – osobne dla kobiet i dla mężczyzn, pomieszczenia i szatnie dla sportowców, pokoje trenerów, bar z kawiarenką, sauna i pomieszczenia odnowy biologicznej i fizjoterapii, gabinet pierwszej pomocy.

„Na zapleczu” zaplanowano biura, pomieszczenia administracyjne, techniczne i magazyny na sprzęt sportowy.

Inwestycja z przyszłością

Powierzchnia terenu do zagospodarowania przy Raclawickiej to 25 tys. mkw., hala – 3,2 tys. mkw. Koszt inwestycji ok. 15 mln zł brutto. Wykonawca wyłoniony w przetargu będzie miał półtora roku na zakończenie prac. Obiekt jest rozwojowy. W przyszłości ma tam powstać hotel dla sportowców i internat dla młodzieży.

Ludzie spotykają się jedynie po to, żeby zobaczyć, jak bardzo różnią się od siebie. Z tymi, którzy różnią się od nich najbardziej, zostają na dłużej. Jakby życie chciało pokazać im wszystko, co nie jest nimi.

Olga Tokarczuk, „Ostatnie historie”

OSOBOWICE

Przebudowa ulicy Osobowickiej

Zaczęły się przygotowania do rozpoczęcia przebudowy ul. Osobowickiej na odcinku od obwodnicy śródmiejskiej do ul. Lipskiej. Najpierw prace będą dotyczyły fragmentu ul. Krotoszyńskiej.

Przebudowa ul. Osobowickiej to wielkie i oczekiwane przez mieszkańców przedsięwzięcie, na którym – jak zapewniają Wrocławskie Inwestycje – zyskają wszyscy: kierownicy, rowerzyści, piesi i osoby korzystające z komunikacji miejskiej.

Nie chodzi tylko o nową nawierzchnię, która zastąpi starą (bitumiczną i z kostki), zniszczoną, nierówną i spękaną. Zakres prac jest o wiele większy.

Taki jest plan

Zgodnie z projektem ulica Osobowicka zostanie rozbudowana na odcinku 1,3 km, a prace będą dotyczyły również skrzyżowań z Lipską, Żywopłotową, Ostrowską, Ostrzeszowską, Krotoszyńską, Micheleta i placem Wyzwolenia, gdzie powstaną nowe wloty. Inwestycja ma objąć także kompleksową budowę i przebudowę infrastruktury naziemnej i podziemnej, odwodnienie i inne prace.

Co się zmieni?

Obok pętli tramwajowej powstanie parking typu park&ride (parkuj i jedź) – miejsce, w którym można zostawić

Prace na ulicy Krotoszyńskiej potrwać do końca bieżącego roku

samochód, by przesiąść się do tramwaju. Pojawią się także inne miejsca parkingowe.

Zostaną zbudowane nowe, bezpieczniejsze, wyposażone w azyle przejścia dla pieszych. Przebudowie ulegną tor i trakcje tramwajowe, pętla tramwajowa Osobowice i przystanki wraz z wyposażeniem (wiaty, ławki). Po obu stronach ulic powstaną nowe chodniki o szerokości od 1,5 m do 2 m, a po stro-

nie północnej dwukierunkowa droga rowerowa.

Przybędzie zieleni: projekt obejmuje zasadzenie nowych drzew w miejsce tych, które muszą zostać wycięte w związku z budową oraz nasadzenie nowych. Przy ul. Osobowickiej będą rosły m.in. lipy drobnolistne, dęby i jarząb szwedzki. Przybędzie także krzewów. Pojawi się m.in. tawuła i róża okrywowa.

Najpierw Krotoszyńska

Prace zaczynają się na ul. Krotoszyńskiej, przy pętli tramwajowej, gdzie przebudowany zostanie 200-metrowy fragment ulicy wraz z infrastrukturą podziemną.

– Zgodnie z planem wszystkie prace na Krotoszyńskiej powinny zostać wykonane do końca roku, a potem wykonawca rozpocznie je na samej Osobowickiej.

Zakończenie całej przebudowy jest planowane na koniec przyszłego roku – mówi Krzysztof Świercz z Wrocławskich Inwestycji.

Wykonawcą inwestycji jest firma Eurovia Polska S.A. Koszt przedsięwzięcia oszacowany został na 33,7 mln zł, z czego 22,9 mln zł to wkład miasta, a pozostałą część wniesie Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji.

TARNOGAJ

Park Henrykowski – oaza zieleni na dawnych torowiskach

Na nieużytkowanych torowiskach między Tarnogajem, Hubami a Przedmieściem Oławskim powstanie park Henrykowski. To jeden z wybranych przez wrocławian ponadosiedlowych projektów zgłoszonych do WBO. Najpopularniejszy.

Pomysłodawcą projektu #KolejNaZieleń jest inicjatywa osiedlowa „Przyjazdy Tarnogaj”, której zależało na tym, by wrocławianie z osiedla Henrykowskiego (to nieoficjalna nazwa osiedla, które jest teraz w granicach Tarnogaju) mieli dostęp do terenów zielonych.

– Osiedle jest odcięte od parków linią kolejową i głównymi arteriami miasta: Armii Krajowej i Hubską, a to oznacza, że mieszkańcy, często starsi ludzie, muszą się przez nie przedostać, by dotrzeć do choćby skrawka zieleni. Wokół powstało także mnóstwo nowych projektów deweloperskich, tereny kolejowe są więc dla nich

ostatnią szansą na enklawę zieleni w tym rejonie – mówi lider projektu Krzysztof Mazurkiewicz.

Zgoda buduje

Pomysł poparty rady osiedli Tarnogaj, Huby i Przedmieście Oławskie, których mieszkańcy są w podobnej sytuacji. Na utworzeniu parku Henrykowskiego skorzysta więc łącznie 60 tysięcy osób, nie licząc tych, które będą przyjeżdżać tu z innych części miasta.

Korzystna umowa

Zgłoszony do WBO projekt został początkowo odrzucony, ponieważ proponowany teren nie należał do gminy. Pod koniec września miasto podpisało jednak z PKP umowę dzierżawy jego części (5,5 z docelowych 12 hektarów) i ostatecznie pomysł został zweryfikowany pomyślnie. Na projekt zgłoszały 6364 osoby.

Duży park to coś, czego nie da się zrobić w rok. Teren wymaga rewitalizacji, oczyszczenia go z wszystkiego, co mogłoby być niebezpieczne, dosadzenia drzew itd. Wrocławianie będą się nim cieszyć dopiero za kilka lat.

ILUSTRACJA: PRZYJAZNY TARNOGAJ/#KOLEJNAZIELEŃ

Jak będzie wyglądał park Henrykowski?

– Chcielibyśmy, żeby o tym, jak ma zostać zagospodarowany i co ma w nim rosnąć, zdecydowali wrocławianie. Dlatego poprosiliśmy miasto o przeprowadzenie konsultacji miejskich w tej sprawie – mówi Krzysztof Ma-

zurkiewicz. – My natomiast będziemy dążyli do tego, by był częścią powstającej obwodnicy pieszo-rowerowej.

Bardzo ważna jest dla nas także odbudowa kładki kolejowej, łączącej kiedyś Przedmieście Oławskie z Tarnogajem i Hubami.

teksty s. 12-13: Beata Turska

Krzysztof Mazurkiewicz: Chcemy, aby o wyglądzie parku zdecydowali wrocławianie

*Nie potrafiłam oprzeć się wrażeniu, że ten, kto nadużywa słowa „prawda”, kłamie.
Olga Tokarczuk, „Prowadź swój pług przez kości umarłych”*

29-30 listopada, 1 i 27-29 grudnia | 19.00

Japety przejęły teatr!
Wrocławski Teatr Lalek

Głośne, bezczelne i bezwstydne, do bólu szczerze i prawdziwe. Nie są już tylko słodkimi, pluszowymi lalkami. Dzięki komedii improwizowanej dostały szansę, by zabrać głos i skomentować absurd codziennego życia. Ich stosunek do rzeczywistości jest bezkompromisowy.

Scena dla dorosłych WTL CHILD-FREE przedstawia lalkowy cykl dla widzów powyżej 16. roku życia: „Japety – kto to widział?” – komedię w całości improwizowaną, opartą na sugestiach publiczności. W każdym spektaklu bierze udział dwóch aktorów WTL-u i trzech improwizatorów. W przedstawieniu mogą się pojawić kontrowersyjne tematy i wulgaryzmy.

5.12 | 12.00-19.00, 6-7.12 | 11.00-20.00,
8.12 | 11.00-17.00 i 19.00

Targi Wszystkiego Dobrego

Hala Stulecia, wstęp wolny

Wydarzenie towarzyszące Wrocławskim Targom Dobrych Książek. W zabytkowej przestrzeni Hali Stulecia przez kilka dni królować będzie dobry design i najwyższej jakości rękodzieło.

Projektanci i artyści wystawią stoiska, na których oferować będą rozmaite produkty, m.in.: plakaty i artykuły piśmiennicze, odzież i zabawki, ceramikę i biżuterię oraz wiele innych wyjątkowych przedmiotów.

Na targach pojawi się także możliwość wzięcia udziału w organizowanych tam warsztatach, co pozwoli np. na samodzielne wykonanie rzeczy, która może się stać unikatowym świątecznym prezentem.

1 grudnia | 17.00

Kids for Kids

Hala Stulecia

„Kids for Kids” to autorski projekt, którego wartość edukacyjną i społeczną docenili prezydent Wrocławia i marszałek województwa dolnośląskiego.

Najwspanialsze bajkowe piosenki – widowisko muzyczno-multimedialne w wykonaniu ponad 250 dzieci z Młodzieżowej Akademii Musicalowej oraz Orkiestry Kameralnej Silesian Art Collective. Gościnnie wystąpi Grupa Akrobatyczna Everest.

Ponad 500 darmowych wejściówek otrzymają potrzebujące dzieci. Podczas koncertu odbędzie się kwesta na rzecz podopiecznych fundacji Cząstka Ciebie.

28. Wrocławskie Targi Dobrych Książek

Odbędą się w Hali Stulecia od 5 do 8 grudnia (od czwartku do niedzieli), a swoją ofertę zaprezentuje ponad 170 wydawców.

Jak co roku, także najpiękniej edytorsko przygotowana książka otrzyma Nagrodę Pióro Fredry, a najciekawsza edytorsko propozycja tomu dziecięcego zostanie wyróżniona Nagrodą Dobre Strony. Do obydwu nagród zgłoszono 205 tytułów.

Tegoroczne targi odbywają się już w atmosferze Miasta Literatury UNESCO (czytaj poniżej). Gościem Honorowym imprezy będzie Komisja Europejska w Polsce. Warto też przypomnieć, że po raz pierwszy Targi Dobrych Książek i Targi Dobre Strony (dla dzieci i młodzieży) zostały połączone i odbywają się w tym samym czasie i miejscu.

Swoje stoiska w Hali Stulecia będą miały m.in. wrocławskie wydawnictwa, jak Afera, Książkowe Klimaty, Ossolineum, Warstwy, a także muzea – Narodowe i Miejskie. Większość wystawców to natomiast goście. Będzie można kupić tomy m.in. Wydawnictwa Literackiego (publikuje książki noblistki Olgi Tokarczuk i laureata Nagrody Angelus 2019 Georgija Gospodinowa), Re-bisa, PIW (wydaje serię witkacowską w opracowaniu prof. Janusza Deglera), SW Czytelnik, Polskiego Wydawnictwa Muzycznego, Znaku (nakładem tej krakowskiej oficyny ukazują się książki Marka Krajewskiego), Marginesów.

Pierwszy raz przyjadą na WTDK niewielkie, ale mające już wiernych czytelników oficyny, jak Pauza i Tajfuny. Z czytelnikami spotkają się m.in.: M. Rejmer, M. Krajewski, J. Bralczyk, J. Małecki, A. Wajrak, F. Zawada, Z. Rudzka, W. Chmielarz, J.L. Wiśniewski, J. Fedorowicz, A. Tuszyńska.

21 listopada – życzliwie, razem, blisko!

Hasło tegorocznego Dnia Życzliwości zachęca do umacniania więzi społecznych i doceniania siły płynącej z synergii działań wspólnotowych. Siła tkwi w grupie.

21 listopada to dzień pozytywnych emocji, dobrych uczynków i urodziny krasnala Życzliwka. Razem znaczy więcej, sensowniej, bezpieczniej.

Wśród tegorocznych wydarzeń organizowanego przez Biuro Promocji Miasta i Turystyki i obchodzonego we Wrocławiu po raz 14. Dnia Życzliwości na pewno uwagę skupi wykład Ewy Woy-

dyłto-Osiatyńskiej, psychologa, psychoterapeutki i publicystki, m.in. o sile empatii. W czasie gdy rodzice zagłębiać się będą w mądre słowa prelegentki, ich dzieci mogą uczestniczyć w warsztatach, prowadzonych przez aktorów pantomimy. Na finał życzliwego dnia miasto Wrocław z partnerami, tj. Uniwersytetem SWPS i Dolnośląskim Centrum Filmowym, proponuje projekcję filmu „Green book”.

Życzliwie będzie także w Miejskiej Bibliotece Publicznej, która od 16 do 22 listopada przygotowała 12 warsztatów w swoich filiach na terenie miasta. Wśród nich znajdują się zajęcia dla przedszkolaków i organizowanych grup szkolnych, a także spotkania dla dorosłych.

Wrocław Miastem Literatury UNESCO

Pod koniec października Wrocław został przyjęty do Sieci Miast Kreatywnych UNESCO i tym samym uzyskał tytuł Miasta Literatury UNESCO! To powód do ogromnej dumy i radości.

Z czym związane jest to wyróżnienie? Czym właściwie jest sieć Miast Kreatywnych UNESCO?

Sieć powstała w 2004 r., aby wspierać rozwój ekonomiczny, społeczny i kulturalny miast, oparty na zasadach trwałego i zrównoważonego rozwoju. Poszczególne miasta realizują te cele,

skupiając się na różnorodnych polach działalności kreatywnej, m.in. na literaturze, filmie, muzyce, a nawet gastronomii.

W dużym skrócie rzecz ujmując, bycie w sieci Miast Kreatywnych UNESCO to ogromna szansa dla Wrocławia, by czerpać z doświadczeń innych miast i móc realizować projekty partnerskie. Miastem Literatury jest bowiem na całym świecie aż trzydzieści dziewięć i są one położone na sześciu kontynentach – od odległych nam geograficznie Montevideo czy Melbourne po znacznie bliższe – Pragę i Kraków.

Szczegóły oraz konkretne działania w odniesieniu do naszego miasta

zostaną zaprezentowane 8 stycznia 2020 r. Wówczas to dowiemy się, jak będzie wyglądał pierwszy rok członkostwa Wrocławia w sieci Miast Kreatywnych UNESCO, ale również dokonamy swoistego podsumowania.

Ponieważ należy pamiętać, że tytuł Miasta Literatury UNESCO to nie tylko zasługa aplikacji, którą w imieniu Wrocławia przygotował Wrocławski Dom Literatury, ale przede wszystkim poprzedzających złożenie tej aplikacji działań.

Literatura przemienia nasze miasto od lat, a w przyszłości takich działań będzie jeszcze więcej!

Gdyby można było spojrzeć na świat bez żadnej ochrony, uczciwie i odważnie – pękłoby nam serca.
Olga Tokarczuk, „Bieguni”

Sylwester 2019 – Wrocław Respect

Sylwestrowy niezbędnik

- Start zabawy – godz. 19.30
- Zakończenie imprezy – godz. 2.00
- Wejście na pl. Gołębi przez kilka oznaczonych bramek – od godz. 19.00
- Zasady bezpieczeństwa: na teren zabawy nie można wносить alkoholu, materiałów pirotechnicznych, szklanych butelek, niebezpiecznych narzędzi i innych przedmiotów, które mogłyby stanowić zagrożenie. Pracownicy ochrony mają prawo sprawdzić przy wejściu zawartość toreb i plecaków
- Stacjonarny punkt medyczny – lokalizacja w Sukiennicach; pieszy patrol – na pl. Gołębim

Koncerty gwiazd, występy wrocławskich artystów, niespodzianka o północy i spektakularna oprawa, która zmieni plac Gołębi nie do poznania – to tylko część atrakcji największej zabawy sylwestrowej w mieście.

Miejski Sylwester 2019, podobnie jak w ubiegłym roku, odbędzie się pod hasłem „Wrocław Respect”. – Zostaliśmy przy nim, ponieważ słowo „respect” oznacza szacunek, a ja głęboko wierzę, że jako mieszkańcy miasta spotkań mocno się z nim utożsamiamy – mówi Paweł Gołębski, reżyser i prowadzący imprezę. – Zapraszamy wszystkich, dla których ważne są takie wartości, jak szacunek, otwartość i tolerancja. Pragniemy, by wspólna zabawa zjednoczyła wrocławian i osoby, które przyjechały do nas z innych stron Polski i świata, ludzi o każdym kolorze skóry, każdej narodowości,

preferencji czy wyznania, w każdym wieku. Organizatorzy spodziewają się, że w tym roku do zabawy dołączą m.in. tysiące młodych ludzi, którzy pod koniec roku przyjadą do Wrocławia na Europejskie Spotkanie Młodych Taizé (patrz na tej stronie poniżej).

Warto być pierwszym

Zabawa rozpocznie się o godzinie 19.00, ale na plac Gołębi będzie można wejść pół godziny wcześniej. W ręce 2020 osób, które pojawią się tam jako pierwsze, trafią wykonane specjalnie na tę sylwestrową okazję pamiątkowe szaliki, przedstawiające dłonie w uścisku – symbol wspólnoty i przełamywania barier.

Integracyjna scena

Koncertы gwiazd będą przeplatane z występami artystów z Wrocławia. Kogo zobaczymy? Organizatorzy jeszcze tego nie zdradzają, jednak zapewniają, że będziemy się bawić znakomicie. W tym roku na scenę zaproszone zostały także osoby z niepełnospraw-

nościami: soliści i grupy. Artyści zostali wybrani w drodze castingu. – Szukaliśmy osób z fajną energią, chcących robić coś wspólnie. I znaleźliśmy je! – mówi reżyser.

Czego świat nie widział...

Kilka minut przed północą, tuż po życzeniach prezydenta, zobaczymy coś, czego jeszcze świat nie widział: przebój, który wspólnie wykona 200 osób w bardzo wyjątkowej choreografii. Razem zaśpiewają jedną z najpiękniejszych piosenek o miłości – jej tytuł poznamy już wkrótce.

Oni wiedzą, co robią

Reżyserem Sylwestra jest Paweł Gołębski, natomiast choreografią zajmuje się zwycięzca i juror „You Can Dance”, choreograf Maciej „Gleba” Florek – twórca wielu prestiżowych tanecznych i teatralnych wydarzeń, który występował i prowadził warsztaty w teatrach i przestrzeniach miejskich na czterech kontynentach, m.in. w Nowym Jorku, Windhoeku, Berlinie, Sankt Petersburgu, Bazylei czy Paryżu.

Dyskoteka pod gwiazdami

Wrocław nie strzela, więc nie będziemy witać Nowego Roku fajerwerkami, ale czeka nas coś, dzięki czemu nawet o nich nie pomyślimy. Szczegóły już wkrótce.

Plac Gołębi rozbłyśnie tysiącami świateł, nie zabraknie dymów, iskier, ognia i innych widowiskowych efektów. Dzięki nowoczesnej technologii przeobrazić będzie się nie tylko scena, ale i ratusz, a cały plac zmieni się w wielką dyskotekę pod gwiazdami.

Sylwester bez barier

W tym roku wrocławski sylwester będzie jeszcze bardziej dostępny dla osób z niepełnosprawnościami. Specjalnie dla nich wraz z Fundacją Katarzynka organizatorzy przygotują dostępną dla wózków inwalidzkich platformę, z pakietem rozwiązań, które umożliwią pełen udział w imprezie także osobom niewidomym (będzie audio-deskrypcja) i niesłyszącym (dzięki pętli indukcyjnej będą mogli odczuwać rytm, basy i wibracje).

Na scenie obok artystów staną (widoczni również na ekranach) tłumacze języka migowego, którzy przez całą imprezę będą przekładać teksty piosenek dla osób niesłyszących. Pomyślano również o tych, którzy nie wejdą do strefy imprezy. Wszystko,

co dzieje się na scenie, będzie można zobaczyć na dwóch, ogromnych ekranach. Jeden z nich zostanie ustawiony na północnej pierzei Rynku, drugi – w pobliżu pomnika Fredry.

Sylwester będzie transmitowany na oficjalnej stronie Wrocławia na Facebooku – Wrocław [Wrocław].

Beata Turska

Europejskie Spotkanie Młodych Taizé

Pod koniec roku odwiedzi Wrocław kilkanaście tysięcy młodych ludzi z całego świata. Przyjadą na trwałe od 28 grudnia 2019 r. do 1 stycznia 2020 r. Europejskie Spotkanie Młodych Taizé.

Europejskie Spotkanie Młodych (ESM) organizuje od ponad czterdziestu lat ekumeniczna Wspólnota z Taizé, założona w 1940 r. przez ewangelickiego duchownego brata Rogera. Robi to, korzystając ze współpracy z wolontariuszami.

Uczestnicy Europejskiego Spotkania Młodych mają od 18 do 35 lat i pochodzą z prawie 70 krajów. Każdego roku przyjeżdżają do innego miasta, by wspólnie się modlić, śpiewać, bawić i brać udział w warsztatach. Byli już m.in. w Paryżu, Barcelonie, Rzymie, Londynie, Lizbonie i Pradze. W Polsce gościli dotąd cztery razy, w tym dwukrotnie – w 1989 i w 1995 r. – w naszym mieście.

Przybysze zatrzymają się w domach mieszkańców Wrocławia i okolicznych miejscowości. Będą się spotykać w parafiach, a także w centrum miasta, w okolicach Stadionu Olimpijskiego oraz Hali Stulecia.

We wszystkich wydarzeniach ESM mogą uczestniczyć również wrocławianie, a także inne osoby, odwiedzają

Wrocław w czasie trwania ESM. Nie ma zapisów ani biletów, nie trzeba ponosić żadnych kosztów.

– Na nasze spotkania zaproszeni są wszyscy. Nie mają znaczenia przekonania religijne, pochodzenie czy język – zapewniają organizatorzy. – Biorący w nim udział pokonują nieraz tysiące kilometrów po to, aby spotkać ludzi z innych kultur, poznać ich zwyczajnie, ale także, aby wspólnie przeżywać ciszę, która staje się wspólnym językiem, zbliża i sprawia, że łatwiej jest nam pokonywać różnego rodzaju bariery.

Więcej informacji o wydarzeniu na www.taizewroclaw.pl oraz w Centrum Przygotowań przy ul. Piastowskiej 1, tel. 71 880 84 00.

Wyobrażanie sobie jest w gruncie rzeczy stwarzaniem, jest mostem pojednania między materią a duchem. Zwłaszcza gdy robi się to często i intensywnie. Wtedy obraz przekształca się w kroplę materii i włącza do przepływów życia.
Olga Tokarczuk, „Prawiek i inne czasy”

Jarmark Bożonarodzeniowy

Feeria świateł i kolorów, zapach lasu i różnych frykasów, klimat zbliżających się świąt – 22 listopada rozpocznie się kolejny Jarmark Bożonarodzeniowy, który do 31 grudnia zamieni Rynek, pl Solny i część ul. Oławskiej w krainę bajki.

– Nie mogę się już doczekać – mówi Anna Dubielecka, która od kilku lat przyjeżdża na Jarmark spod Ząbkowic Śląskich. Umawia się tu z przyjaciółmi na grzane wino i szaszłyki, kupuje prezenty i robi setki zdjęć. – Dla mnie to miejsce magiczne, dzięki niemu zapominam, że nie jestem już dzieckiem.

Pani Ania, wrocławianie i turyści znajdą też na Jarmarku to, co lubią najbardziej, np. 8-metrowy wiatrak, Bajkowy Lasek, kolejkę górską, domki z tarasami, karuzele czy sanie z reniferami.

Elfy w Fabryce Prezentów

Będą też nowości. Takiej jak Fabryka Prezentów w Bajkowym Lasku – dwupoziomowa chatka z ogromnymi oknami, przez które będzie można podglądać elfy, przygotowujące podarki. Jarmark to oczywiście także pięknie oświetlone domki handlowe, a w ich drewniane zabawki, ceramika, biżuteria, niebanalne drobiazgi i mnóstwo innych rzeczy, doskonale nadających się do włożenia pod choinkę.

FOT. PIANOFORTE AGENCJA ARTYSTYCZNA/JARMARKBOZONARODZENIOWY.COM

Tegoroczne nowinki to m.in. wyroby z soli himalajskiej i malowane kosze z Filipin.

Coś dobrego i artystycznego

Przysmaków z różnych stron Polski i świata ma być na Jarmarku w bród, m.in. miody z dolnośląskich pasiek, szaszłyki, oscypki z żurawiną, pieczone kasztany, węgierskie langosze, konfitury i nalewki z Armenii, turecka baklava, holenderskie i włoskie sery, bakalie, owoce w czekoladzie i wrocławskie pierniczki-kamieniczki. Jak co roku, będzie okazja, by zamówić ręcznie malowane bombki – np. z życzeniami. Chętni na świąteczną fotkę mogą ją zdobyć, pozując na tle tablicy z zimową sceną, a oczekujący prezentów – wrzucić do skrzynki list do Świętego Mikołaja. Dla wszystkich również są również koncerty i inne wydarzenia artystyczne.

Na na północnej pierzei Rynku znajduje się specjalna strefa, którą w ubiegłym roku Wrocław jako pierwszy utworzył na Jarmarku, pod nazwą

Wrocław Społecznie i Lokalnie

– Organizator udostępnił tam nieodpłatnie stoiska podmiotom wspierającym osoby defaworyzowane i zagrożone wykluczeniem społecznym – mówi Zuzanna Morska z Biura Rozwoju Gospodarczego UM. – W tym roku będziemy tam gościć 13 stowarzyszeń lub fundacji, których podopieczni przygotowali piękne stroiki i ozdoby świąteczne, oryginalne bukiety z owoców i warzyw oraz różne drobiazgi z poddanego recyklingowi plastiku. W strefie będą też produkty wystawców z Dolnego Śląska, należących do certyfikowanej Europejskiej Sieci Dziedzictwa Kulinarne. Będziemy mogli spróbować najlepszych miódów czy wędlin.

Wydarzenia Jarmarku

- 22 listopada, 17.00 – Oficjalne otwarcie Jarmarku Bożonarodzeniowego
- 1 grudnia, 17.00 – Magiczna Parada „Święta utkane z baśni”
- 6 grudnia, 17.30 i 18.00 – Powitanie Mikołaja i oficjalne rozświetlenie choinki (świąteczna scena)
- 7 grudnia, 16.00 – Mikołajkowe występy artystyczne (świąteczna scena)
- 8 grudnia, 17.00 – Świąteczna Parada z Mikołajem z finałem na scenie przy choince
- 15 grudnia, 17.00 – Roztańczona Parada Elfów
- 22 grudnia, 17.00 – Wigilijny Korowód Kołędników

Beata Turska

Wrocławskie kiermasze świąteczne 2019

Świąteczny Jarmark Food Trucków

Biuro Rozwoju Gospodarczego Wrocławia i Food & Event zapraszają na pl. Nowy Targ, gdzie przez dwa grudniowe weekendy – 6-8 grudnia i 20-22 grudnia – gościć będą najlepsze food trucki z całej Polski. Potraw z czterech stron świata oraz aromatycznego grzańca będzie można kosztować w ogrzewanej hali namiotowej, przy akompaniamencie świątecznej muzyki. Organizatorzy serdecznie zapraszają na 6 grudnia, gdy nastąpi oficjalne rozświetlenie choinki.

Manufaktura świąteczna i minijarmark w CK Zamek

To wydarzenie jest już zamkową tradycją. Uczestnicy Manufaktury spotykają się przy wspólnym warsztatowym stole, wspólnie wykonując drobne upominki świąteczne, dekoracje, ozdabiając pierniczki. Manufakturze towarzyszy minijarmark, na którym można zakupić oryginalne prezenty, spróbować wyrobów z lokalnych, ekologicznych manufaktur. Leśnicki Zamek, pl. Świętojański 1, zaprasza na niedzielę, 15 grudnia.

FOT. PIANOFORTE AGENCJA ARTYSTYCZNA/JARMARKBOZONARODZENIOWY.COM

12. Ręki Dzieła Fest

Impreza promująca twórczość lokalnych artystów rękodzieła. Mieszkają we Wrocławiu oraz okolicach, wykonując przeróżne rzemiosła: meble, biżuterię, ubrania, zabawki, ceramikę, malarstwo, grafikę, torby, dekoracje domu oraz wiele innych wspaniałości. Wielki kiermasz rękodzieła odbędzie się 7-8 i 14-15 grudnia, w godz. 12.00-20.00 na parterze i I piętrze Kina Nowe Horyzonty. Ponadto odbędą się świąteczne warsztaty dla dzieci (wstęp wolny) – 7-8 grudnia, godz. 15.00, I piętro kina.

Wrocławski Festiwal Kawy i Czekolady

Aromatyczne, pachnące i kuszące smaki kawy i czekolady czekać będą w Czasoprzestrzeni na odwiedzających niezwykły festiwal. Będzie można nie tylko zaopatrzyć się w pyszne rozgrzewające produkty, ale smakować różne połączenia kulinarne z kawą i czekoladą w roli głównej. Festiwal odbędzie się 30 listopada i 1 grudnia w godz. 12.00-20.00, Zajezdnia Dąbie, ul. Tramwajowa 1-3.

-10%
na bluzy Wrocław

Dostępne w sprzedaży w Strefie Kultury (Bar Barbara)
Kupon upoważnia do zakupu jednej bluzy z rabatem.

Wrocławski Niezbędnik

Telefony alarmowe, infolinie we Wrocławiu

Bezpośrednie zagrożenie zdrowia i życia:

- Numer ratunkowy: **112**
- Pogotowie Ratunkowe: **999**
- Policja: **997**
- Straż Pożarna: **998**
- Straż Miejska: **986**
- Centrum Powiadomienia Ratunkowego WOPR (numer ratunkowy nad wodą): **601100 100**
- Stały dyżur Centrum Zarządzania Kryzysowego: **71 770 22 22**

Telefony awaryjne we Wrocławiu

- Pogotowie energetyczne: **991**
(połączenie bezpłatne, dostępne także z tel. komórkowych)
- Pogotowie gazowe: **992**
- Pogotowie ciepłownicze: **993**
- Pogotowie wodno-kanalizacyjne: **994**
(czynne przez całą dobę, bez numeru kierunkowego, połączenie bezpłatne)

Infolinie we Wrocławiu

- Centrum Informacji Turystycznej: **71 3443 111**
(PN-PT: 9.00-19.00)
- Punkt informacji dla obcokrajowców: **71 7724 950**
- Infolinia MPK: **71 321 72 71, 71 321 72 70**
(PN - PT 7.00-20.00)
- Infolinia Urzędu Miejskiego Wrocławia: **71 777 77 77**

Ważne telefony – pozostałe

- Widzisz dym ze spalania odpadów, zgłoś to! Telefon alarmowy: **986**
(całodobowy) lub **71 310 06 46**
(w godz. 07.00-14.00)
- Biuro Rzeczy Znalezionych: **71 376 08 96**
(ŚR: 8.30-16.00, w pozostałe dni robocze w godz. 8.00-14.00)
- Biuro Obsługi Pasażera MPK Wrocław: **71 321 72 71**
(PN-PT: 8.00-20.00)
- Telefoniczne centrum obsługi klienta MPWiK: **71 34 09 655**
(ŚR: 8.00-17.00, w pozostałe dni robocze w godz. 8.00-15.00)
- Zgłoś awarię do ZDIUM: **71 376 00 22, 19501**
- Miejski Rzecznik Konsumentów: **71 777 75 59**
- Taxi Senior **794 123 124**

Każda podróż zaczyna się od stanu, który można by określić jako zachłyśnięcie się przestrzenią.
Olga Tokarczuk, „Podróż ludzi Księgi”